

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

XIV. De Ultimæ voluntatis Commutatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

causas & usus pios, à Clerico vel Religioso executore Ecclesie vel Monasterio proprio posse applicari, Sylvester *V. Testamentum* 2. n. 2. Rodriguez *Tom. 3. Regul. q. 70. art. 4. & Barbosa cit. n. 25.*

288. Dubium est quòd, intra quòd tempus suprema defuncti voluntas mandanda sit executioni. Et quidem, si executioni certum tempus ab illo præscriptum sit, ejus voluntas custodienda, *can. Ultima, 13. q. 2.* pro lege habenda & observanda est. Si verò certum tempus præscriptum non est, & hæres vel alius executor, post præviam judicis monitionem saltem unam, illam intra annum non exequatur, hoc faciendi potestas, saltem quoad legata Pia, ad Episcopum devolvitur, *c. Nos quidem & c. Si hæres cit.* ubi hæres in neglecta executionis penam omni re, quæ ei relicta est, cum fructibus & cæteris emolumentis jubetur interdici, hoc est, eis omnino privari, secundùm receptam & *l. fin. C. de Fideicommiss.* contentam explicationem *c. cit.* ut ibi notat Barbosa n. 2, vel rebus hæreditariis privari quousque voluntatem defuncti adimpleverit, secundùm non minùs versimilem *c. cit.* interpretationem, traditam à Panormit. *in c. Si hæres cit. n. 5.* & Covarruvias n. 4. quæ locum saltem habet in hærede Necessario; cui, licet in exequenda defuncti voluntate, etiam quoad legata Pia, negligens sit, saltem portio sua legitima non est auferenda, *Novell. 1. cap. 1.* ut iidem, Panormit. n. 8. & Covarruvias n. 9. observant.

289. Dubium sexto est, cui executionis rationem reddere debeant clerici exempti. Ratio dubitandi est, quòd, sicut non exempti, sic & exempti Religiosi: imò & Prælati illam reddere debeant locorum Ordinariis, hoc est, Episcopis diocæsanis, & ab his puniri valeant, si

deliquerint in executione; per textum *Clement. Unica*, ut ipsis materia præscindatur circa executionis Officium delinquendi: quæ ratio, cum æquè militet adversus exemptos clericos Seculares, *Clement. cit.* dispositione etiam hi affici videntur, *arg. l. Illud 32. ff. ad L. Aquil.* Sed hoc in *Clement. cit.* cum Glossa *V. Tales*, rectè negat Panormit. n. 8. quòd Constitutio hæc odiosa & pœnalis; atque idcirco à personis expressis ad non expressas non sit porrigenda: propter quam rationem, cum de Claustralibus loqui videatur, eam in Religiosis non-Claustralibus, qui alicui Ecclesie seculari exemptæ propositi sunt, non procedere; ac proinde istos executionis testamentariæ rationem Papæ duntaxat, ejusve legato vel alteri suo legitimo superiori reddere teneri, cum *cit.* Interprete n. 5. rectè docent Sanchez *cap. 11. cit. n. 23.* & Barbosa in *Clement. cit. n. 5.*

ARTICULUS XIV.

De ultimæ Voluntatis Commutatione.

SUMMARIUM.

290. *Ultimas voluntates non commutant executores:*
291. *Nisi aliquando quoad tempus:*
292. *Vel id faciant facultate ab ipso testatore,*
293. *Vel à Sede Apostolica acceptâ.*
294. *Illas commutari ab Episcopo posse, negantium,*
295. *Et affirmantium DD. Opiniones:*
296. *Eæque de re sensus Authoris.*
297. *Commutatio exigit causam Necessariam vel Justam.*

298. *Necessaria est impossibilitas executionis.*
 299. *Iuste sunt in eadem occurrens magna difficultas,*
 300. *Evidens Utilitas,*
 301. *Et Pietas.*
 302. *Ultimas voluntates etiam constituantur Capitulum sede vacante,*
 303. *Et Praelati habentes jurisdictionem quasi-Episcopalem:*
 304. *Vicarius generalis Episcopi, Speciali:*
 305. *Et Capituli, generali istius mandato instructus.*

290. **S**upremas, praesertim Pias, defunctorum voluntates, cum de Facto & de Jure, sive licite & honeste possunt, adimplendas, iisque relicta ab executoribus, etiam cum haereditum consensu, in alios quam destinata sunt, usus converti non posse; Juris omnino explorati Regula, c. Nos quidem 3. & e. Tua nobis 17. & ratio perspicua est partim; quod integrum cuique sit sua, prout vult, expendere: eaque in re praedictum aliquod ipsi inferre ulli privato non sit permittitur: partim vero; quod executorum munus & officium, ut ipsum eorum nomen indicat, sit executione seu Ministerio suo adimplere, quod supremæ suæ voluntatis elogio constituit defunctus, Molina Tract. 2. de 1. & 1. disp. 249. n. 1. & Moneta de Commut. ult. volunt. cap. 5. n. 53. quocum tamen

291. Excienda imprimis est, dispositionis testamentariae mutatio in melius quoad tempus, praeveniendô id, quod ad Piae dispositionis suæ, v.g. legatae certæ quantitatis pecuniæ post sex menses in pauperes distribuendæ, executionem est praefixum; talem enim terminum (certantibus conjecturis, quæ suadeant defun-

cti intentionem fuisse; ne distributio intereunte fiat) praevire executori fas esse, cum Covarruvia in c. Tua nobis cit. n. 5. & aliis volunt. cit. Molina n. 2. & Moneta n. 57. eâ & merito persuasi ratione; quod, cum id cedat in majus commodum defuncti, ejusque animæ pii operis praeventione subveniatur, rationabiliter praesumi queat, tempus illud à testatore praefixum non tanquam terminum, quem non liceret praevire: sed quò lapsò executio faciendâ sit absque mora ulterius arg. l. Post mortem 12. C. de Fidei commissis. quâ hereditatem relicto post mortem, istius praeventio permittitur, explorati Juris dicitur esse. Deinde casus, quò executori suam voluntatem in opus, quod melius iudicatur, commutandi facultatem defunctus specialiter concessit; quia etiam hac in re ipsius voluntatem servandam, & commutandis facultatem executori non adimendam, monet Socinus de Oblat. Lib. 19. n. 21. Deum commutatio, quæ ex justa causa, & interveniente autoritate legitimi superioris. Quod, sicut uno ore concedunt omnes, sic

Dubium & non levis dissensio inter DD. est, an ad eam sufficiat Episcopalis Apostolicam enim, si ultima voluntas ad Piam: & si ad prophanam eandem relicta sint, Principalem auctoritatem sufficere, nemo est, qui in dubium vocet; cum id de summo Pontifice liquet ex Clement. Quia contingit 2. de Relig. domib. quâ Clemens V. ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata Episcopium, ad illum, non alium usum convertenda asserit, insertâ clausula, Sedis Apostolica auctoritate: quâ ea in alios usus convertendi potestas laudat. li ac suprema Sedi aperte stabilitur, ut in Clement. cit. Glossa 7. Sedis Apostolica Panormit. n. 3. Imola n. 9. Anthonium n. 2.

n. 2. & Covarr. in c. Tua nobis cit. n. 7. adnotarunt. Ratio est; quia penes Sedem Apostolicam est suprema, generalis & immediatè à Christo Domino collata administratio dispositiōque omnium rerum, relationem habentium ad finem supernaturalem; ut de iis, publicis ac privatis necessitatibus exigentibus, aut utilitatibus suadentibus, disponere liberè possit, ex doctrina S. Thomæ 2. 2. q. 100. art. 1. Navarri de Redit. Eccles. q. 1. monito 40. à n. 6. aliorumque TT. & Canonistarum. De Principe & quovis magistratu Seculari supremo idem patet ex l. 1. & l. Legatam 4. ff. de Administr. rer. civitat. Ratio est; quia res. hasque speculantes voluntates subditorum proprio principio ita subjiciuntur; ut de iis, saltem ex justa & publicam utilitatem concernente causa, disponere valeat, l. Lucius 11. pr. ff. de Eviction. & l. Quod semel 5. ff. de Decret. ab ord. sac. cit. Covarr. Lib. 3. Var. cap. 6. n. 7. Molina Tract. 1. disp. 4. n. 73 & Suarez Lib. 2. de LL. cap. 14. n. 11.

294. Episcopalem autem auctoritatem ad commutationem ultimæ voluntatis, quæ de Facto & de Jure impleri potest, aut impleta jam est, sufficere, cum Zabarella in Clement. cit. n. 4. Covarruvia in c. Tua nos cit. n. 7. & aliorum Interpp. ac DD. communi sententia negant cit. Molina disp. 149. n. 5. Azor p. 2. Instit. lib. 5. cap. 33. q. 9. pr. Moneta cap. 5. n. 312. & Barbola de Offic. Episc. alleg. 83. n. 2. Moventur Jure & ratione: & ex illo quidem allegant Clement. cit. quæ, ut in certos usus largitione fidelium relicta in eos convertantur, Episcoporum curæ commendatur: & illorum in alios conversio seu commutatio soli Papæ vindicatur: sicut & c. Conquestus 16. de Foro comper. C. Nos quidem & c. Tua nos cit. quibus ultimarum voluntatum im-

pletionem promovere Episcopi jubentur. Textibus Canonice consonat Jus Imperiale l. Legatam cit. quæ pecunia, Civitati aut Municipio legata, in aliam rem, quam defunctus voluit, citra summi Principis auctoritatem converti prohibetur. Rationem reddunt; quòd legem superioris relaxare eive derogare inferior non possit, can. Inferior 4. dist. 21. & c. Cum inferior 16. de Majorit. & Obed. Jure autem communi Ecclesiastico à defunctis ad certos relictorum in alios usus conversio & libera commutatio vetita sit, can. Ultima, 13. q. 2. c. Nos quidem, c. Tuos & Clement. cit. &, quod his antiqui Juris textibus interdictum est, Episcopis à S. Synodo Tridentina permissum non sit Sess. 22. cap. 6. de Ref. quia hęc ejus decretò non conceditur Episcopis ulla potestas, quæ ipsis antiquiori Jure non competeat: sed solummodo præcipitur; ut, quando ipsis à Sede Apostolica factarum commutationum executio aut commutationes faciendæ delegantur, ad has non procedant, priusquam summarie & extrajudicialiter cognoverint in precibus Papæ oblati nihil Sub. vel Obreptionis intervenisse, ut rectè advertunt Molina cit. n. 5. & Laiman Lib. 3. tract. 5. cap. 8. n. 6. Unde hi DD. sicut antè, sic & post Tridentinum ultimas voluntates, quando juxta mentè testatoris impleri de Facto & de Jure possunt, sive res integra sive non, hoc est, res ad usum intentum semel applicata sit, sive non, à solo Papa (vel summo Principe Seculari, si causa prophana sit) commutari posse, docent cum DD. antè cit.

Ita Jure rationeque firmatæ communi DD. sententiæ contrariam, & à testatore vel donatore in certos usus pios relicta ex justa causa in alios, præsertim meliores, Episcopali quoque auctoritate converti posse, cum Sylvestro V. Legatum 4. q. 12. Valquez Opusc. de Testamentar. cap.

ment. cap. 8. §. 5. Lud. Penna in l. Unic. C. de Expens. lud. Lud. Beia Respons. Cas. Conscient. p. 4. casu 22. Comitolo Lib. 7. Respons. Moral. q. 9. n. 2. & aliis defendunt Diana p. 2. tract. 3. Miscell. resol. 26. & Engel ad hanc Rubric. n. 23. qui pro se imprimis adducunt can. Preter hoc §. dist. 32. Cujus V. Deinde Oblationes vivorum & mortuorum in dispositione Episcoporum esse, asseruntur. Dein; quod relictorum in meliores usus conversione testatorum, ea relinquentium, voluntas non infringatur, sed declaretur: & licet non Formalis, Virtualis tamen & Interpretativa eorum dispositio adimpleatur. Tertio; quod Episcopo Jure competat potestas ex justa causa Ecclesiae & beneficii Ecclesiasticae etiam accessorie uniendi, c. Sicut unire §. de Excess. Pralat. quò modò facta unio cum suppressionem & extinctionem operetur, & primarum ac fundatorum menti conformem statum mutet, non apparet, cur ex justa causa commutare Episcopus nequeat etiam alias Pias voluntates defunctorum. Demum; quòd cit. cap. 6. relatò S. Concilii decretò Episcopis non solum prescribatur modus observandus in ultimarum voluntatum Commutationibus, quando à Sede Apostolica ipsis committuntur: sed Commutationes illas ex necessaria justaque causa faciendi potestas generali delegatione sit confirmata ferè, sicut ipsis Misfarum reductionem, quæ ultimæ voluntatis quædam commutatio est, faciendi potestas Sess. 25. cap. 4. de Ref. stabilita est, vel, si ante non competeat, indulta.

Neque in contrarium, inquit DD. laudati, faciunt c. cit. quia his ultimarum voluntatum executio Episcoporum curæ commendatur, quin earum in melius commutatio adimatur vel denegetur;

& Clement. cit. recitata verba; quibus potissimum urgentur, exaudiunt de casu, quò fidelium largitione in certos usus Pios destinata in alium, non meliorem & autoritate Episcopali, sed minus utilem & Pium, aut in proprium & à testatoris voluntate omnino alienatum sum convertuntur: ut colligitur ex ipso textu, quò Papa totus est in redargendis Xenodochiorum, Leprodochiorum & Eleemosynarum administratores, quorum in humanitate pecunie, in pauperes & lepræ morbò percussos erogata, injustè retinebantur, & in alios minus utiles proprios usus convertebantur.

Ex duabus his Opinionibus Juris, licet ut cur satis consentanea prior, sic posterior apertè non contraria, & recepte est uti quò suprema voluntate ad certos destinata, justà causà subsistente, in alios sicut ad hæredum instantiam, aut saltem communi consensu, Episcopali autoritate converti non rarò solent. Unde

Dubium secundò est de quantitate causæ necessariæ ad ultimæ voluntatis ipsam commutationem. Cui aniam præbent cit. S. Synodi verba, Quæ Commutationes, non nisi ex justa & necessaria causa fieri debent; his enim expressè particula Et sensus anceps & contrarius est inter DD. quibusdam copulatis communem; aliis distinguendi minus frequentem, Jure tamen etiam approbatam l. Sape §. ff. de V. S. significandam vim ei tribuentibus. Nec male utitur, si illi, causæ necessitatem justam esse oportere: & hi, præter necessitatem, quantumvis aliam justam ac rationabilem causam sufficere, velint; cum, ut cit. Monet cap. 6. n. 109. probè observat, si semper exigeretur Necessitatis, evidentiæ & publicæ quoque Utilitatis causa inhiærens foret: quòd communi sensui & sui repugnat.

In specie autem Commutationis iusta simul & necessaria causa est, si testatoris ultima voluntas nequeat adimpleri; cum enim impossibilitatem nulla sit obligatio. *l. Impossibilitatem 185. ff. de c. Nemo 6. de R. l. in 6.* illius executione impossibili reddita, utique locus erit Commutationi. Quare, si pecunia, ab eo ad Ecclesiam vel Monasterii fundationem extrusionemque relicta non sufficiat, vel illa in loco designato extrui non possit, Episcopus cum hereditibus & exectore eam in fundationem capelle vel altaris, aut in Ecclesiam vel Monasterium in alio loco excitandum, aut in alium Pium usum convertere possit, *et Nos quidem cit.* ita tamen; ut à defuncti mente, quam potest, minimum recedatur, Innocentius *in c. cit. n. 1.* ubi Panormit. *n. 6.* Covarruvias *n. 9.* Franc. Leo *Theaur. Fori Eccles. p. 2. cap. 11. à n. 50.* & Barbosa *cit. alleg. 83. n. 7. & 8.*

Neque hoc casu legatum sit caducum, & quasi non scriptum heredibus cedat, *arg. l. Unius, §. 3. C. de Caduc. toll.* quia hæc Civilis Juris dispositio in legatis Pius non procedit, Panormit. *in c. cit. n. 13.* & Tiraquell. *Causa pia privileg. 38.* Petr. de Ubald. *de Port. Canon. cap. 7. n. 36. & cit. Barbosa n. 9.* excipientes casum, quo legatum annuum pecunie Ecclesie relictum esset ad usum inhonestum, v.g. ut in ea quot annis choreæ vel ludicra spectacula exhibeantur; cum enim ista honori & reverentiae loco sacro debita advenferent, *c. Cum decorem 12. de Via & honest. legatum inutile, nec locus esset Commutationi, arg. l. Filius 15. ff. de Condit. institut. ubi Bartol. in l. 1. n. 5.*

399. Deinde iusta Commutationis causa est in ultimæ voluntatis executione occurrentes magna difficultas, secundum Trigonium, ex ea Missarum reductionem

cap. 4. cit. & Sess. 25. cap. 8. v. Quod si hospitalia, in alium Pium & institutioni proximum usum impendi permittens provenus hospitalium, ad peregrinorum aut aliud certum genus personarum receptionem institutorum, si ejus generis personæ perpauca in loco reperiantur, Felinus *in c. Ecclesie 10. de Constitut. n. 86.* M. Ant. Genuens. *Prax. Neapol. cap. 5. n. 334. & cap. 9. n. 89.* Ratio est; quia id, quod valde difficile est, impossibile moraliter reputatur; cum id tantum dicatur posse, quod commodè possumus, *l. Nepos 125. ff. de V. S. & c. Statuimus 13. de Offic. deleg. in 6.*

Tertiò, etiam evidens Utilitas, ut 300. colligitur ex Trident. *cap. 4. cap. 8. cit. & Sess. 23. cap. 18.* cujus *V. Et quia S.* Synodus Episcopis mandat; ut Ecclesiarum, beneficiorum, hospitalium redditibus detractam portionem in Seminariorum erectionem impendant. Ex qua causa ad pingendos parietes Ecclesie, quæ minatur ruinam, in fabricæ conservationem reparationemque: ad calices aliâque sacram suppellectilem, quæ Ecclesia abundè instructa est, relicta in utiliores ejus usus commutare cum heredum consensu Episcopus potest, *cit. Leo n. 48. & 49. Barbosa n. 12. & 13.* Ratio est; quia evidens Utilitas necessitati æquipatur; ut ferè, quæ istius, etiam illius causâ permittantur, *c. 1. de Reb. Eccles. alien. in 6. & Clement. 1. eadem Rubr. ubi Glossa V. Necessitas, Lambertinus Lib. 3. de Jure Patronat. pr. q. 6. art. 1. n. 6. & Moneta cit. cap. 6. n. 101.*

Demum Pietas, v.g. redemptio fidelium captivitate detentorum à Paganis, sublevatio pauperum tempore famis, epidemice luis aut alterius calamitatis urgentis; cum enim ex tali causa Ecclesiarum res immobiles, & ipsi etiam calices aliâque vasa & pretiosa suppellex oppignerari &

rari & aliquando distrahi utroque Jure permittantur, *can. Sacrorum 15. can. Aurum 12. q. 2. l. Sancimus 21. C. de SS. Eccles. & Novella. 120. cap. 10.* utique ex ea commutari poterunt ultimæ voluntates defunctorum, *Moneta cit. cap. 6. n. 81.*

302. Dubium tertio est, an ultimâ voluntate relictorum ad certos, in alios usus Commutatio, sede Episcopali vacante, competat Capitulo. Qua in re interest, an ea potestas Episcopo competat Jure ordinario vel delegato; cum enim, sede illâ vacante, ordinaria duntaxat, non etiam delegata jurisdictionio penes Cathedralē Capitulum resideat, juxta dicta *Tit. 9. n. 47.* huic, sede quacunq̄ue ex causa vacante, Commutatio illa Jure non competet, si hanc Episcopus ex sola hominis vel etiam Juris delegatione obtineat; & contra competet, si eam ad ordinariam, in Scripto vel non-Scripto seu Consuetudinario Jure fundatam, Episcopi jurisdictionem pertinere asseratur, ut *Tit. cit. dictum n. 23.*

303. Eandem, quam Jure Ordinatio in sua dicecesi Episcopus, ultimas voluntates commutandi potestatem in Ecclesiis sui Tituli obtinent S. R. E. Cardinales, etiam Presbyteri ac Diaconi: sicut & Prælati Episcopis inferiores, in certum territorium & populum exercentes jurisdictionem quasi Episcopalem; quia Commutatio illa non Ordinis; sed Jurisdictionis Episcopalis est actus, *cit. Moneta cap. 5. à n. 452. & Barbosa alleg. 83. n. 16.*

304. Dubium quarto est, an ea potestas etiam competat Vicario generali. Et, sede quidem plenâ, in certos usus relicta, in alios etiam meliores converti ab eo vi mandati generalis non posse, dictum est *Lib. 1. Tit. 28. n. 46.* quòd ultimarum voluntatum Commutationes sint de cau-

sis gravioribus & arduis, ei sine mandato speciali non permittis, *arg. e. Liber 2. de Offic. Vicar. in 6. cit. Cuchus Inst. major. Lib. 1. tit. 9. n. 82. Barbosa n. 16. & Moneta n. 427.*

Eadem, quæ Episcopalis, ratio esse videtur Vicarii Capitularis sede vacante; quòd, sicut Capitulum, Episcopi sede ex quacunq̄ue causa vacante, non plus, quàm illâ plenâ Episcopus, potest; sic, sede illa quomodocunq̄ue vacante, Vicarius Capituli non possit plus, quàm eâ plenâ potuit Episcopi Vicarius generalis.

Sed, licet hoc ita quondam fuerit, hodie tamen aliter res se habet; hoc ipso enim, quòd ex decreto S. Synodi Tridentinæ ad vitanda incommoda, quæ ex difficultate congregationis Capituli, non semper, ut occurrence negotia exigunt, expeditur: & ex Canonico in diversis sententias euntium contradictionibus oriri facile possunt, Capitulum intra octo dies à morte Episcopi Vicarium generalem constituere vel antè existentem confirmare, eique penes se residentis jurisdictionis Episcopalis exercitium committere teneatur, ab eo constitutus Vicarius vi commissionis suæ generalis etiam, quæ aliàs mandatum speciale exigent, expedire; ac proinde ultimas voluntates iis casibus, quibus ipsum Capitulum, commutare potest; nullarum commutationem Capitulum specialiter reservaret, *Quaranta in Summa Bullar. V. Capitulum sede vac. q. 12. v. Verùm quia, Guttierrez Lib. 1. q. 2. Canon. cap. 11. n. 10. & Moneta cit. 19. 5. à n. 97.*

